

מראי מקומות - ביצה

כא:

הא איכא משום דאין מזמנין גוים ביו"ט. ותי' שאין הדרך לרבות בשבילו בקדרה אחרת ולבשל להם, דרך במזומנים שאדם רוצה להתכבד בהם הוא דאיכא למגזר, משום דמלתא דשכיחא היא, אבל בשביל עבדיו ושפחותיו לאו מלתא דשכיחא, ולכן לא גזרי' בשבילם.

ז. לא יחם אדם חמין לרגליו

פרש"י, לרחוץ רגליו, אוכל נפש התיר הכתוב ולא להבעיר אור משום רחיצה. והעיר הרש"ש, למה נקט הבערה ולא בישול. ותי' דבא ליישב קו' רעק"א, דהק' לרבה דס"ל דב"ה לא ס"ל להא דמתוך, איך יפרש משנה זו. וע"ז תי' דהנדרון כאן הוא רק הבערה, [ואולי מיירי דאין מחממו עד כדי יד סולדת], ואין כאן אלא הבערה, ובהבערה י"ל דס"ל לב"ה שיש מיעוט מהא דכתי' לא תבערו אש... ביום השבת, לאפוקי יו"ט דאין איסור בדבר. עוד תי' (שם אות ב'), דרחיצת כל גופו ורחיצת חלק מגופו אינם כגדר שיעור וחצי שיעור, אלא דרחיצת כל גופו הוי מהות אחרת לגמרי מרחיצת חצי גופו, וא"כ אי"ז חשיב ריבוי בשיעורים.

ח. לא יחם אדם חמין לרגליו אא"כ ראויין לשתיי'

כ' רעק"א דמשמע דרחיצת כל גופו אסורה מדאורייתא, וכן הביא מאיזה ראשונים. והק', הא בכלל רחיצת כל הגוף איכא ג"כ רחיצת פניו ידי ורגליו שמוותר, ולצורך רחיצת שאר הגוף הוי רק מרבה בבישול, וזה מותר מדאורייתא, והניח בקו'. וע' בשערי חיים (גיטין, כ"ג, ד'), שכ' לחדש דלא אמרי' ריבוי בשיעורים אלא במלאכת אוכל נפש ממש, ולא במתוך, ולפי"ז אין התחלה לקו' רעק"א.

ז. לרגליו

כ' התוס' יו"ט דה"ה לפניו וידי, ומה דנקט לרגליו, י"ל דלרבותא נקט כן, דלרחוץ הרגלים בחמין הוא דבר השווה לכל נפש יותר מפניו וידי, שכן פניו וידי רגלים יותר לרחוץ בצונן.

י. אא"כ ראויין לשתי'

כ' הרשב"א דאין כוונתם לומר דאם ראויים לשתי' דאז מותר להחם לרחוץ, דהא ב"ש לית להו מתוך, אלא ה"ק, אא"כ ראויין לשתיי', ושהוחם לשתיי', ואם הותר, רוחץ בהם רגליו. אבל הביא עוד לשון מהירושלמי, דלב"ש צריכין להיות ראויין לשתיי', ואז מותר אף להחם כדי לרחוץ, וב"ה ס"ל דמותר אף אם אינם ראויין לשתיי'.

יא. מי שלא הניח עירובי תבשילין אופין לו פת

כ' הרשב"א דמסתברא מדקתני אופין וצולין לו, דדוקא אחרים עושין לו, אבל הוא עצמו אינו עושה, וכ"כ הר"ן (יא. בדפי הרי"ף). אבל מביאין מהירושלמי שאף הוא אופה לעצמו, ע"ש.

יב. ומבשילין לו קדרה אחת

הק' המנחת שלמה, אמאי לא נתיר לו להרבות עכ"פ באותה קדרה כמה שרוצה, כמו שמתירין בעלמא להרבות בשיעורין אף לצורך חול. וכ' דנראה דגזירה מיוחדת היא שגזרו על מי שלא עירב שלא יהא מותר לו אלא כדי חייו, ותו לא.

א. מרבה אני את הכלבים שמזונותן עליך

פי' השפת אמת, ולכן נכללים ב"לכם", ורק עכו"ם מתמעטים. וע"ש עוד מש"כ לענין מוקצה עפ"ז, דלרע"ק דס"ל דלכם כולל כלבים, היינו שהם נכללים בלכם, ממילא גם מטלטלין בשבילן, דחשיב צורך האדם. והמנחת שלמה הביא דנח' הפוסקים לענין גוים שמזונותן עליו, דהים של שלמה כ' דאפי' גוים שמזונותן עליו נכללים בהמיעוט דלכם ולא לעכו"ם, ואילו הר"ן ס"ל דגוים שמזונותן עליו הוי ככלבים ומותרים.

ב. מטלטלין להו אגב ריפתא

כ' הרשב"א, דהיינו אותן שנפלו על הפת, אבל ליתן על הפת לכתחלה לא, דלטלטלין אותן לתת אותן על הפת מי שרי לוי. עוד הק', הא קיי"ל דאין מטלטלין אגב ככר או תינוק אלא במת בלבד, וא"כ מהו ההיתר כאן. ותי' דשאני הכא דא"א לעשות הטלטול מאתמול. עוד תי' דהתם שאני שמטלטל האיסור ממש ע"י היתר שעל גביו, אבל הכא, שמטלטל ההיתר בעצמו אלא שהאיסור ניטל עמו שרי, ואפי' לכתחלה נמי. עוד הק', אפי' כשמטלטל ההיתר ממש, כיון דאפשר לנער האיסור, היכי שרי, הא כל היכי דאפשר לנעורי אסור לטלטלו, וצריך לנער המוקצה. ותי' דזהו רק כשצריך לגופו, אבל בצריך למקומו מטלטלין ועודן עליו (וע' בהערות המהדיר מה שהק' עליו). עוד הק' המנחת שלמה, הא הוי טלטול מן הצד לצורך המוקצה, שהוא דבר האסור. וכ' דאולי זהו חשיב לצורך חיותא, ומותר.

ג. גזרה שמא ירבה בשבילו

פי' הרשב"א, דהיינו בקדרה בפנ"ע, הא באותה קדרה מותר. והעיר, הא קיי"ל כרבה דאמר' הואיל, וא"כ אפי' אם בישל בקדרה עצמה אינו עובר איסור דאורייתא, וא"כ נמצא דהוי גזרה על איסור דרבנן. ותי' דאפ"ה אסור גזירה שמא ירבה בשבילו דברים האיסורים דליכא הואיל, וכולה חדא גזרה היא (וק', דלכאו' ב' תירוצים נפרדים הם, ולא משמע דכוונתו לתרץ ב' תירוצים, וצ"ע).

ד. מי לא אמר רבא מטלטלין כנונא אגב

קטמני' אע"ג דאיכא עליה שברי עצים

כ' החזון איש (ארו"ח מה, ח), דלכאו' מבואר מכאן דהכוס נעשה בסיס, ולפי דעת הבעל המאור דליכא בסיס במניח בשבת מאי איכא למימר. וכ' דלכאו' מוכח מזה דאפי' הבעה"מ מודה דאין ההיתר אלא לנער, אבל לא לטלטל המוקצה גופא, ודלא כשי' המג"א (ש"ח, ג), וצ"ע.

ה. מזמנין את הנכרי בשבת

הק' התוס' בשבת (יט. ד"ה נותנין), הא אמרי' לעיל מוציא אני את הנכרי שאין מזונותיהן עליך, וא"כ לכאו' הרי הוא כחי' שאין מזונותן עליך שאסור לטרוח למזונות שלה. ותי' דכיון דמפרנסין עניי נכרים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום, חשיב מזונותיו עליך.

ו. ואין מזמנין את הנכרי ביו"ט

הק' הרשב"א, היכי מבשילין בשביל עבדים, ואפי' בקדרה שלנו,